

UNIVERSALITY AND PEACE IN PAUL ELUARD'S POETRY

PAUL ELUARD'IN ŞİİRLERİNDE EVRENSELLİK VE BARIŞ¹

Makbule SABZİYEVA²

Abstract

Since the existence of mankind has questioned the earth, himself and the nature in which he lives, and he has given him changing meanings from time to time. Humanity, which is still continuing its search efforts, has found its way to express itself by concentrating more on literature. The effort of human beings exists to give meaning to life. The developments and changes in the world are reflected in the literary world. The universal emotions of man have changed expression according to the circumstances but have not changed its existence. In addition to these changes, the authors expressed themselves about the developments in the world, common feelings, human suffering and love. Literature and art have transformed itself with people and the images of reality have diversified. In literature it was expressed by the novel, poetry and story which also reflected in painting, theater and cinema. Between the I and the II World Wars, the literary movement of Surrealism in Europe developed. Surrealism was a path that unified consciousness and unconscious, and in this integration the imaginary world and real life were intertwined in the sense of "absolute truth" or "surreal". For Andre Breton, the theorist of surrealism, the unconscious was the primary source of his imagination, and the genius was his ability to enter this unconscious world. Surrealism without any control of the mind, without any custom, moral and aesthetic pressure, it was an interpretation of the inner voice of the human being, which was the interpretation of his own existence and an understanding of art that caused the emergence of artifacts in its original meaning. Many art people find their search in this literary movement and express themselves in it. One of them was Paul Eluard. In this paper it will be discussed the literary works of Paul Eluard, one of the famous poets of the XXth century, as the subject of universality and will be examined his approach to universal issues through his works.

Keywords: Paul Eluard, Surrealism, literary movements.

Özet

İnsanoğlu varoluşundan beri yeryüzünü, kendisini ve içinde bulunduğu doğayı sorgulamış, ona dönem dönem değişen anlamlar yüklemiştir. Arayış çabalarını halen sürdüren insanlık kendisini ifade etmenin yolunu daha çok edebiyat üzerine yoğunlaşarak bulmuştur. İnsanın gösterdiği çaba hayata anlam kazandırmak için var olmuştur. Dünyadaki gelişme ve değişimler edebiyat dünyasına da yansımıştır. İnsanın sahip olduğu evrensel duygular koşullara göre ifade değiştirmiş fakat varlığını değiştirmemiştir. Bu değişmelerin yanında yazarlar kendilerini ifade ederken dünyadaki gelişmeleri, ortak duyguları, insanların acılarını, aşklarını ifade etme yoluna gitmişlerdir. Yazın hayatı ve sanat kendisini insanlarla yeni bir şekle sokmuş ve gerçekliğin görüntüleri çeşitlenmiştir. Edebiyatta romanın, şiirin, öykünün kapsadığı alanlar kendisini resim, tiyatro ve sinemada da yansıtmıştır. I. ve II. Dünya savaşları arasında Avrupa'da Gerçeküstücülük edebi akımı gelişti. Gerçeküstücülük, bilinç ile bilinç dışını birleştiren bir yoldu ve bu bütünleşme içinde düşsel dünya ile gerçek yaşam "mutlak gerçek" ya da "gerçeküstü" anlamında iç içe geçiyordu. Gerçeküstücülüğün kuramcısı Andre Breton için bilinçdışı, düş gücünün temel kaynağı, deha ise bu bilinçdışı dünyasına girebilme yeteneği idi. Gerçeküstücülük, aklın hiçbir denetlemesi olmadan, hiçbir töre, ahlak ve estetik baskısı altında kalmadan, insandaki iç sesin, kendi varlığının yorumu olan sanat eserlerinin çıkmasına meydan veren bir sanat anlayışıydı. Birçok sanat insanı arayışını bu edebi akımın içinde bulmakta, kendini ifade etmekteydi. Onlardan biri de Paul Eluard'dı. Bu çalışmada XX. yüzyılın ünlü şairlerinden biri olan Paul Eluard'ın yazınında evrensellik konusu ele alınacak, şairin evrensel konulara yaklaşımı eserleri üzerinden irdelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Paul Eluard, Gerçeküstücülük, edebi akımlar.

¹ Bu makale, 25-27 Haziran 2019 tarihlerinde Nevşehir'de gerçekleştirilen III. Uluslararası Eğitim Bilimleri ve Sosyal Bilimler Sempozyumu adlı kongrede sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

²Prof.Dr./Anadolu Üniversitesi/Edebiyat Fakültesi/Rus Dili ve Edebiyatı Bölümü, e-mail: makbulesabziyeva@anadolu.edu.tr

GİRİŞ

“İnsan isteseydi, güzellikten başka
bir şey olmazdı dünyada...”

Paul ELUARD

İnsanoğlu varoluşundan beri yeryüzünü, kendisini ve içinde bulunduğu doğayı sorgulamış, onlara dönem dönem değişen anlamlar yüklemiştir. İnsan, hayata, varoluşuna anlam kazandırmak için çabalamıştır. Arayış çabalarını durmadan sürdüren insanlık kendisini ifade etmenin yolunu sanat ve daha çok edebiyat üzerine yoğunlaşarak bulmuştur. Dünyadaki gelişme ve değişimler edebiyat dünyasına da yansımıştır. İnsanın sahip olduğu evrensel duygular, koşullara göre ifade değiştirmiş fakat varlığını değiştirmemiştir. Bu değişmelerin yanında yazarlar kendilerini ifade ederken dünyadaki gelişmeleri, ortak duyguları, insanların acı ve sevinçlerini ifade etme yoluna gitmişlerdir. Yazın hayatı ve sanat kendisini insanlarla yeni bir şekle sokmuş ve gerçeğin görüntüleri çeşitlenmiştir.

XX. yüzyılın başlarında dünyanın kargaşa içinde bulunduğu bir zamanda yaşamdaki bunalım, belirsizlik, edebiyat ve sanat dünyasına da yansımıştır. Bu dönemde birçok farklı edebi akımlar ve gruplar ortaya çıkmış olsa da zamanla tarihe karışmışlardır. I. ve II. Dünya Savaşları sırasında manevi buhran içinde bulunan insanların arayışları sonucu ortaya çıkan eserler Avrupa’da bir yeni akımın daha meydana gelmesini sağlamıştır. Gerçek yaşamla hayali bir yaşamın birleşmesinin mahsulü olan bu eserler yeni akımın ismini de Gerçeküstücülük olarak belirlemişlerdir. 1924 yılında şair Andre Breton tarafından “Manifeste du Surrealisme” (Gerçeküstücülük bildirgesi) başlığı altında hazırlanan bildirge ile akım resmi tanımını kazanmıştır.

Gerçeküstücülük edebi akımı (Surrealisme) Avrupa’da I. ve II. Dünya savaşları arasında gelişmiştir. Akımın bildirgesini hazırlayan şair Andre Breton’a göre gerçeküstücülük, bilinç ile bilinç dışını birleştiren bir yoldur. Ve bu bütünleşme içinde düşsel dünya ile gerçek yaşam “mutlak gerçek” ya da “gerçeküstü” anlamında iç içe geçer (Breton, 1986: 28). Sigmund Freud’ün kuramlarından etkilenen Breton için bilinçdışı, düş gücünün temel kaynağı, deha ise bu bilinçdışı dünyasına girebilme yeteneğidir. Gerçeküstücülük, akıl üzerinde hiçbir denetleme olmadan, hiçbir töre, ahlak ve estetik baskı altında kalmadan, insandaki iç sesin yorumuyla sanat eserlerinin meydana çıkmasını sağlayan bir sanat anlayışıdır. Güzel sanatların çeşitli kolları yanında 1919’dan itibaren edebiyatta; bilhassa şiirde etkili olan sürrealizm, en parlak dönemini 1924-1928 yılları arasında yaşamış ve 1940’lı yıllarda örgütlü bir akım olarak etkisini giderek kaybetmiştir. Gerçeküstücülük, 1940’lı yılların sonuna doğru etkisini kaybetmiş olsa da daha sonraki dönemlerde ortaya çıkan, özellikle gerçeğin ve toplumda ve sanatta normatif yapılanmaların sorgulanması fikirlerini barındıran pek çok düşünce sistemini ve sanat anlayışını derinden etkilemiştir (Vangölü, 2016: 872). Bu sebeptir ki Paul Eluard’ın Gerçeküstücülük akımında ortaya koyduğu şiirleri yüz yaşını doldurmasına rağmen hala en çok okunan ve araştırılan eserler arasındadır.

BULGULAR

Fransız şairi Paul Eluard Gerçeküstücülük akımının önde gelen temsilcilerinden biri olarak bilinmektedir. Paul Eluard 1895 yılında Saint-Denis’de doğar. I. Dünya Savaşı’na katılan Eluard, savaş izlenimlerini anlattığı Le devoir (Ödev, 1916) ve Le devoir et l’inquietude (Ödev ve Tasa, 1917) adlı kitapları hazırlayarak hem savaşın devam etmesini savunan hem de devam etmemesini savunanlara yollar (Decaunes, 1964: 21). II. Dünya Savaşı’na kadar daha çok aşk şiirleri ve denemeler yazan şairin 1938 yılında yayınladığı Cours natürel (Doğal Şeyler) adlı şiir kitabı şairin sanatında dönüm noktası olarak görülebilir. İspanya iç savaşı sırasında faşistlerin vahşetine

karşı Eluard'ın öfkeli tepkileri şairin vatansever ve özgür oluşumunu destekler. İkinci Dünya Savaşı'nda Alman işgali sırasında şiirleri ve mücadelesiyle direniş hareketinin içinde yer alır. Şairin bu dönemde ve daha önce barış ve özgürlük üzerine yazdığı şiirlerinin de yer aldığı Poésie et Vérite 1942 (Şiir ve Gerçek 1942) adlı kitabı direniş sırasında gizlice elden ele dolaştırılır. 1942 yılından sonra Éluard komünist partisine üye olarak siyasete katılır, toplumcu görüşlerle birçok şiirler, yazılar yayımlamıştır. 1948 yılında Wrocław'daki Dünya Barış Kongresi'ne katılmıştır ve hayatının sonuna kadar (1952) dünyada barışı sağlamak için mücadele etmiştir.

Özgürlük tutkusu, umut, insana duyulan sonsuz güven, aşkın yüceltilmesi, şairin şiirlerinin çıkış noktasıdır. Dadaizmden Gerçeküstüçülük akımına gelen ve daha sonra da Gerçeküstüçülük akımını bırakarak toplumcu görüşlerle iç dünyasını ifade eden şair, şiirin ne olduğu, ne olması gerektiği konusunda denemeler yazarak (L'Immaculee conception/Lekesiz Döllenme, 1930; Donner à voir /Görmeye Vermek, 1939; Remarques sur le questionnaire/ Sorulara Cevaplar, 1951; Les sentiers et les routes de la poésie / Şiirin Dolambaçlı Yolları, 1952 vs.) şiirde kendini, dünyayı, doğallığı bulmaya çalışmıştır. Eluard'ın Şiirin Dolambaçlı Yolları (Les sentiers et les routes de la poésie) denemesi çağının şiirini yorumladığı, şiiri okurla buluşturmayı amaçladığı en önemli düzyazı yapıtlarında biridir. Radyo için hazırlanan Şiirin Dolambaçlı Yolları kitabı beş şiir programından oluşmaktadır. Şiirin ne olduğunu açıklamak için şair tekerlemelere, atasözlerine, sözcük oyunlarına ve büyük şairlerin şiirlerine başvurmuştur. Şair imgelem, aşk, çocukluk ve fantastik dünyaya ait fikirlerini büyük bir özgürlük ve içtenlikle anlatmaktadır. Şair, bir nesneyi görmenin, onu betimlemenin bin türlü yolu olduğunu düşünmektedir. Sevgiyi, sevinci ve acıyı söylemenin birçok yolu vardır. Yaşam denen ağacın bir dalını bile kırmadan anlaşmanın bin türlü yolu olduğunu öğretenlere deli denildiğini düşünmektedir (Eluard, 1997: 12).

Paul Eluard hem bir aşk şairi hem de bir devrim şairi olarak XX. yüzyılın en büyük Fransız edebiyatçıları arasında gösterilmektedir. La Vie immediate (Dolambaçsız Yaşama, 1932), La Rose publique (Halk Güllü, 1934), Les yeux fertiles (Verimli Gözler, 1936), Cours Naturel (1938) ve birçok şiir kitabı yayımlamıştır.

Zorbalığa, baskıya, savaşa karşı olan tutumu, buna paralel olarak siyasal tavrı şiirlerinde belirgin bir yer tutan Eluard'ın şiir anlayışına yalınlık egemendir. Örneğin Özgürlük adlı şiirinde özgürlüğe olan arzusunu haykıran şair bu hasretini çok anlaşılır bir dille ifade etmiştir: Okul defterlerime /Sırama, ağaçlara /Kumlar karlar üstüne / Yazarım adını / Yanan lamba üstüne / Sönen lamba üstüne / Birleşmiş evlerime /Yazarım adını (Eluard, 1968: 43). Şair, örtüsüz ve süssüz bir şiirden yanadır. Eluard'a göre dünyanın şiirsel bir gerçeği vardır. Bunun farkında olmayan, bunu yakalayamayan şair karşılığı olmayan bir evren yaratır. Bu da soyutlama, karmaşa, biçimsiz düşler ve saçma inançlardan başka bir şey değildir. Şair, kendi sesinin ne denli yüce olduğunu bilmeden, kalabalıklar arasında sızlanarak ya da türküler söyleyerek, çekingen sesini duyurmak isteyen, yorumlayan, yansıtan herkesi hor görürler diye düşünmektedir. Şaire göre şiirleştirilmiş dilden, inciler gibi birbirine ustaca bağlanmış sözcüklerden daha kötü bir şey olamaz. Gerçek şiir, katıksız çıplaklıklarla, tükenmeyen umutlarla, gözyaşlarıyla bağdaşır. Gerçek şiir, kum çöllerinin, çamur çöllerinin, zavallı kahramanların, yıpranmış ellerin varlığını kabul eder (Eluard, 1997: 13).

Eluard'ın insanlara olan güvenini ve evrensel bakış acısını 1951 yılında yayınladığı Her Şeyi Söyleyebilmek (Pouvoir tout dire, 1951) kitabında yer alan Asıl Adalet (Bonne justice) şiirinde görmekteyiz. Adalet tutkusu, vatanseverliği, yaşanan savaşlar karşısındaki özgür tutumu onu halka daha da yakın kılmaktadır.

*İnsanlarda tek sıcak kanun,
üzümden şarap yapmaları,
kömürden ateş yapmaları,
öpücüklerden insan yapmalarıdır.*

*İnsanlarda tek zorlu kanun,
savaşlara, yoksulluğa karşı
kendilerini ayakta tutmaları,
ölüme karşı yaşamalarıdır.*

*İnsanlarda tek güzel kanun,
suyu ışık yapmaları,
düşü gerçek yapmaları
düşmanı kardeş yapmalarıdır.*

*Hep var olan kanunlardır bunlar,
bir çocukcağızın ta yüreğinden başlar,
yayılır, genişler, uzar gider
ta akla kadar (Eluard, 1968: 47).*

İnsanların tutkularının, saflikları kadar büyük olduğunu söyleyen yazar, birinin şu ya da bu yapıtını eleştirmek istediğinizde, insanın gönlüne göre en iyi saydığına saldırmak kadar, insanlığı zaman içinde kendine yaraşan koşulların ilerisine taşıyan akımlara engel koymak da olanaksızdır, demektedir. Eluard'da "ben" ve "biz" kavramları tarihsel ve toplumsal koşullara göre diyalektik bir değişime uğramıştır. "Kişisel olumsuzluklar olduğunda "içe dönüklük, hüznün" ve "ben" öne çıkmış, olumluya dönüldüğünde evrensel olana açılım gerçekleşmiştir. "Bir insan artı bir insan, bir halk artı bir halk/ İşte insanlık." Eluard "sonsuz değişime" inanmış ve tüm yaşamında tek amacı "yaşamı değiştirmek ve dünyayı dönüştürmek" olmuştur. "Şair, dünyayı gençleştirmek, yaşamı yenilemek, babalarından ileri çocuklar yaratmak için dünyadadır." (Eluard, 1995: 41)

*İnsan oldum, taş oldum
İnsanda taş oldum, taşta insan
Gökte kuş oldum, kuşta gök
Ayazda çiçek oldum, güneşte ırmak
Parlıt çığ tanesinde
Kardeşçe, yalnız kardeşçe hür. (Eluard, 1968: 34)*

Bu dizelerinde Eluard her şeyin birbirine dönüştüğünü ve sonsuz bir varoluş içinde olduğunu, buna da aşkın, kardeşliğin, paylaşımın en olumlu anlam katacağını dile getirmektedir.

Eluard'da "sen", "ben" in varolma nedeni ve kimlik kazanma nedenidir. "Birbirini doğuran ve birbirini anlamlandıran şeydir. Biri olmadığında diğ erinin de bir önemi ve anlamı yoktur... Eluard'ın sesinden daha tekil, daha içten bir ses yoktur. Öyleyken, hiçbir ses bize onunki kadar derinden dokunmamıştır. "Ben" sözüne hemen hemen her şiirinde, her mısrasında rastlarız, gel gelelim, - Pierre Emmanuel'ın haklı olarak belirttiği gibi - bu sözde hiçbir bencillik, hiçbir kısır soyutlama görmeyiz. Kendi adına konuşurken, kendi doğrularını bildirirken dahi şair sanki hepimiz adına, herkes adına konuşmaktadır. Gençliğinde birlikteçilik (unanimisme) akımının etkisinde kalmıştır ve onda kendi gerçeğini bulmuştur"... (Sivri, 2006: 268)

Şair, içinde oluşan her hareketin onun varlığını bütün varlıklara ve onları kucaklayan dünyaya doğru götürdüğünü gençliğinden beri anlamıştır. Fakat yalnızlık ve umutsuzluk bu yönelişi önlemiştir. Hatta bazen büsbütün ortadan kaldırmıştır. Bunun için türlü kılıklara girilmiştir. Örneğin yüreğe olduğu kadar bedene de kolayca kayıveren ölümün maskesi takılmıştır yahut yoksulluğa, baskıya ve kıyıma uğramış bir halka değ in uzanmıştır. Şairin Aşk Şiiri L'Amour la Poésie sevgidir, dünyanın türküsüdür. Şaire göre sevgi de, dünya da ancak aşkın ve kadının türküsü arasından yükselebilir." (Eluard, 1968: 20-21)

Bir şey istemedim seni sevmekten başka

fırtınalar doldurdu vadiyi

balıklar kıyıları...

yalnızlığımdan bir kovuk ördüm sana

bütün dünya saklansın diye içine

geceler gündüzlerle uzlaşsın diye...

göreyim diye gözlerinde

yalnız seni düşündüğümü

ve senin hayalinde donanmış dünyayı...

Yalnızlığımdan bir kovuk ördüm sana

görmeyeyim diye geceyi gündüzü

gözlerin onları düzene sokmamışsa (Eluard, 1968: 28), diyerek, şair bir başkasının varlığını ne kadar kutsadığını göstermektedir.

"Yaşamak" adlı şiirinde yine insanı yüceltir, bireyselden toplumsala, ulusaldan evrensele ulaşmayı başarır:

Birbirimize verecek ellerimiz var,

Uzaklara götüreyim sizi tutun elimden...

Bunca yaşadım yüzüm değişti, durdu,

Aştığım her eşikte tuttuğum her elde,

Baktım kardeş bahar daha canlı daha taze,

Kendine ayırdı o iğreti bozgunu, ölümü,

Yumuluş açılan beş parmaktaki geleceği, bana...

Yaşadım gördüm anladım her şeyi,

Başkalarıydı beni yaşatan, insanlardı,

Akti yüreğimde bir başka yüreğin kanı...
Birbirimize verecek ellerimiz var,
Daha güzel değil hiçbir şey
birbirimize bir orman gibi bağlanmaktan.
Yerleri göklere kavuşturmaktan, gökleri geceye
o bitmez günü doğuracak geceye” (Eluard, 1968: 96-97).

SONUÇ

Ele aldığımız çalışmada Gerçeküstücülük edebi akımının ünlü şairlerinden biri olan Paul Eluard'ın eserlerinde işlenen evrensellik konusu, şairin barışa, huzura, insaniyete duyduğu özlem şiirlerinden örneklerle sunulmuştur. Bunun yanı sıra Paul Eluard'ın özgürlük şairi olduğu da sergilenmiştir. Paul Eluard, metinlerin arasına aşk mektupları, halk şarkıları, çocuk şiirleri, asker şiirleri karıştıran bir şairdir. Şiirlerine özgürlük duygusu, umut, insana güven, aşkın yüceltilmesi gibi duygular hâkim olduğu için evrensel duyguların şairi olarak görülebilir. Eluard'a göre dil herkesin ortak malıdır. İnsansal bütünlüğe zararlı olan dillerin farklı olması değil, her devirde zararlı olan söze konulan yasaklamadır. Şairlerin bir görev yüklenmesi gerektiğine inanan Eluard, kendi şiirlerinde bunu açıkça yansıtmıştır.

Bir idealin peşindedir Paul Eluard. Çünkü kendi kendini yok eden bir insanlığın ve dünyanın saçmalığında, yıkıntıların, ölümlerin ve sefaletin arasında tutsaklık rahatsız etmiştir “ben”ini. “Dünyada herkesle birlikte varolmanın sevinci”dir onu özgür ve mutlu kılan. Bu, tek yüreğin herkes için çarpma çabasıdır. Ama beraberinde hep umut vardır insana ve yaşama dair, nerede olursa olsun paylaşıma davet vardır, “Suyu ışık, düşü gerçek, düşmanı kardeş yapan” insana davet.

KAYNAKÇA

- Biber Vangölü, Yeliz. (2016). **Geçmişten Günümüze Gerçeküstücülük**. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Eylül 20 (3): 871-883.
- Breton, Andre. (1986). **Manifeste du Surrealisme**. Бретон А. Манифест сюрреализма / Называть вещи своими именами: Программные выступления мастеров западноевропейской литературы XX века. М.
- Decaunes, L. (1964). **Paul Eluard. Biographie pour une approche**. Rodez.
- Edebiyat ve Eleştiri. (1995). **Paul Eluard Özel Bölümü**, sayı 22, Kasım-Aralık, Ankara.
- Eluard, Paul. (1997). **Şiirin Dolambaçlı Yolları**, (Çev. Sevim Akten), Telos Yayıncılık, İstanbul.
- Eluard, Paul. (1968). **Seçme Şiirler**. (Haz. A.Kadir, A.Bezirci), Akşam Kitap Kulübü, İstanbul.
- Sivri, M. (2006). **Paul Eluard ve Nazım Hikmet'in Poetikasında “Ben” ve “Biz” Diyalektiği**. 1-2 Haziran 2006 tarihleri arasında Süleyman Demirel Üniversitesi'nin düzenlediği “VI. Uluslararası Dil, Yazın ve Deyişbilim Sempozyumu” Kitabı.